

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind IV 1856-82

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 270. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr04-shoot-idm140536068399024/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

Hvad der i dette arbejde støtte mig meget, var den mangel på ærbødighed, hvorved Kristus, Bibelen og dens ord benyttedes i stykket. At kaste Bibelen hen ad teatergulvet, ideligt at føre Kristus i munden er her stødende og bør ikke tillades. Shakespeares har aldrig gjort sig skyldig i sligt. Dette krævede jeg bestemt strøget. Bestyrelsen frygtede for Bjørnsøns vrede, ifald den tilod sig dette, og kun på mit ansvar lige overfor Bjørnsøn gik man ind herpå. Da stykket nærmede sig sin første opførelse, kom Bjørnsøn til København, og jeg nægter ikke, at jeg selv frygtede for hans vrede i denne sag. Bjørnsøn kom straks til mig og begærede at overvære generalprøven. Jeg bad ham indstændigt om at opgive dette, thi havde han så kort før opførelsen gjort indvendinger og måske krævet alt det, jeg havde voget at stryge, atter indført, da forudså jeg en stor alarm, hvorved den hele opførelse var blevet standset. Han føjede mig på den elskværdigste måde i ikke at overvære generalprøven, og vi skiltes fra hinanden, idet jeg sagde: »Kom til mig efter den første opførelse, da vanker der måske »blodige pander«.« Han kom, uden med et ord at omtale udeladelserne og til min glæde uden at kræve nogen som helst forandring i den hele ordning af sit arbejde. Hos publikum vandt stykket bifald, og således var alt gået efter mit ønske. [„Fallitten« kom senere til opførelse samt] Henrik Ibsens »Kongs-Eminerne«, den mest storartede tragedie, som Norden i mands minde har frembragt, så vel som »De unges forbund«. Den lykke, alle disse arbejder gjorde hos vort publikum, retfærdiggjorde min interesse for dem; men mangen modstander af den norske muse tilgav mig aldrig at have fremskyndet opførelsen af disse digterværker på vor scene. Ibsens »Kongs-Eminerne« var måske af alle større skuespil den vanskeligste opgave at fremstille på teatret, især med de kræfter, dette var i besiddelse af, og næsten alle rollerne i dette stykke havde i og for sig krav på skuespillere af første rang. Hertil kom, at sceneskiftet sætter næsten uoverstigelige vanskeligheder for teatermaleren og sceneinstruktøren, når man ikke vil ty til den forkastelige udvej, som desværre har fået indpas på alle udenlandske scener, nemlig at lade et skærmbrættæppe rulle ned, medens de vanskeligste sceneforandringer foregår, og således rive en akt i stumper og stykker og derved ideligt ophæve illusionen, idet man med dette tæppe underretter publikum om, at nu må skuespillernes arbejde afbrydes,

for at maskinfolkenes kan begynde under hæmren og anden støj bag tæppet. Jeg regner mig det til en fortjeneste aldrig at have benyttet mig af dette ukunstneriske middel, selv ikke i »Kongs-Emnerne«, hvor utvivlsomt fristelsen var stor; men jeg udfandt, ikke uden møje, en måde at ordne alt på uden at ty til dette sødmiddel.

En akt er i ethvert virkeligt digterværk en enhed, nøje afpasset af forfatteren, og denne kan ingenlunde være tjent med, at denne enhed afbrydes midt i; og dette sker uomtvisteligt, når et fortæppe rulles ned, hvorved spændingen i handlingens gang ophæves, så at publikum bliver aldeles forvirret i, hvilken scene der slutter akten og hvilken ikke. En sådan måde at hjælpe sig på er ukunstnerisk. Bedst var det uægteligt, om digterne ville indrette scenegangen i deres stykker uden den idelige sceneændring; men da dette ideal af scenestillingerne så godt som aldrig opnås, så udfandt jeg en anden løsning ved vanskelige ændringer, der viste sig så brugbar, at den har holdt sig til den dag i dag på vor scene, fremfor afbrydelsen ved et fortæppe. Ved de vanskeligste ændringer lod jeg gøre fuldstændig mørkt på scenen, og under dette mørke fremsattes da den nye dekoration, og først når denne stod fuldt færdig, oplystes scenen atter. Meget var vundet herved, thi det er ikke skønt eller for illusionen heldigt at se mure, træer og andre til dekorationen nødvendige lapper, glide ned hult til bulter fra himlen, – uden at tale om, at maskinfolkenes arme og ben ofte kommer tilskue ved siige sceneændringer og opvækker publikums latter. Et fortæppes nedrulning afbryder handlingen, og publikum, der ikke ved, hvor længe denne afbrydelse vil vare, begynder da sin indbyrdes konversation, og ro og stilhed er afbrudt. Når derimod mørket indtræder, da spændes publikums opmærksomhed på, hvad der nu skal vise sig for øjet, når mørket atter hæves, og man bliver i illusionen. Det har desuden vist sig, at en dekoration aldrig gør større virkning, end netop når mørket afbrydes af lyset.

Med min interesse for at opføre Ibsens storartede skuespil stod jeg så godt som ene. Alle skuespillerne på hr. Emil Poulsen nær, der skulle spille bisp Nikolas, var imod opførelsen, og bestyrelsen rystede på hovedet ved tanken om, hvorvidt det ville falde i publikums smag, så der hørte stor udholdenhed, bestemthed og mod fra min side til ikke at opgive det hele. Udfaldet viste imidlertid, at